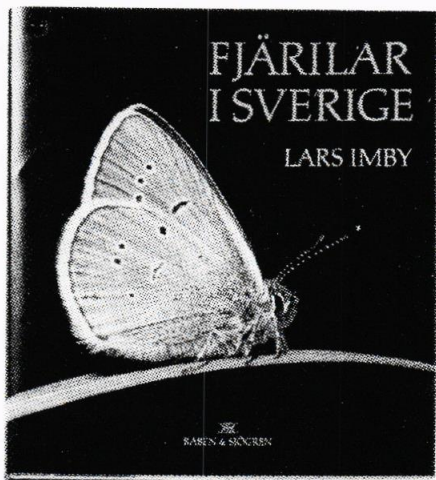

Svensson, I., Gustafsson, B., Imby, L., Elmquist, H., Hellberg, H. & Palmqvist, G. 1987. *Catalogus Lepidopterorum Sueciae*. Stockholm (Naturhistoriska riksmuseet och Entomologiska föreningen).

Sylvén, M. 1984. Verksamhetsrapport för 1984. Projektet — "Fragmentering av livsmiljön för fjärilar och dess effekter på genetisk variation, reproduktion samt överlevnad". Lunds universitet (Stencil).

Fjäriln vingad...

Inb 176 sid. Ca-pris 232 kr
ISBN 2959 2798

FJÄRILAR I SVERIGE av Lars Imby

Du som redan kan en hel del om fjärilar – här är boken som fungerar både som handbok och "lustbok". Lars Imby har skrivit och illustrerat med både foton och teckningar i färg och svartvitt den första allsidiga svenska fjärilsboken. Du hittar en allmän beskrivning av fjärilens byggnad, dygnsrytm, livscykel och övervintringsförmåga. Dessutom beskrivs 322 av de vanligaste fjärilarna. Tillkommer ordlista och register.

RABÉN & SJÖGREN

Recension

Gösswald, K. 1989. *Die Waldameise. Band I, Biologische Grundlagen, Ökologie und Verhalten*. AULA-Verlag, Wiesbaden. 660 s., 12 planscher. Pris: 198 DEM.

Föreliggande volym är den första av två om skogsmyrornas biologi, ekologi och roll i skogsekosystemet. Myrorna spelar utan tvekan en central roll i europeiska skogsekosystem. Genom att myrorna lever av både vegetabilisk och animalisk föda, kan de t ex medverka till ett minskat antal skadeinsekter och förändra växtsamhällets (fältskiktets) sammansättning (speciellt genom frötransport). Gösswalds första band tar upp skogsmyrornas biologi, ekologi och beteende.

Med skogsmyror avses i boken följande arter: *Formica rufa*, *F. polyctena*, *F. lugubris*, *F. aquilonia*, *F. pratensis*, *F. pratensoides*, *F. truncorum*, *Raptiformica sanguinea* och *Coptoformica exsecta*. Vidare tas även *Dendrolasius fuliginosus*, *Camponotus herculeanus* och *C. ligniperda* upp i vissa avsnitt.

Volymen består av två huvudavdelningar, av vilka den första behandlar allmän biologi och ekologi. I första kapitlet avhandlas utseende, byggnad och levnadssätt. Här finns en bestämningstabell med tillhörande bilder och sammanställningstabeller som jag vill varna litet för. Tabellerna bygger till viss del på ögonbehåring, vilket för svenska djur ej visat sig vara en tillförlitlig karaktär. Vidare är många svenska stackmyrearter variabla både

Forts. på sid. 164

- durations of the vegetative period in Fennoscandia (1921—1950). — *Fennia* 157: 171—197.
- Liljequist, G. 1966. Sveriges klimat. — In: Sverige. Land och folk. Vol. 1: 74—91. Stockholm (Natur och kultur).
- Lydolph, P. E. 1977. Climates of the Soviet Union. — *World Survey of Climatology*. Vol. 7. Amsterdam—Oxford—New York (Elsevier).
- Løken, A. 1964. Social wasps in Norway (Hymenoptera, Vespidae). — *Norsk. Ent. Tidsskr.* 12: 195—218.
- Nilsson, G. E. 1986. Nya landskapsfynd av gaddsteklar, med översikt av de fennoskandiska arterna i familjen Dryinidae. — *Ent. Tidsskr.* 107: 85—90.
- Remm, K. 1983. Eesti ühisherilased (Hymenoptera, Vespidae). — *Abiks Loodusvaatlajale* 83: 1—28.
- Solantie, R. 1983. Concepts of "continentality—oceanity" and humidity especially in the light of the natural distribution of *Quercus robur*. — *Silva Fennica* 17 (1): 91—99. [In Finnish with English summary].

Sammanfattning

Bålgetingens utbredning i östra Fennoskandien har karterats. De flesta fynden från Finland härstammar från senare hälften av 1930-talet, endast tre från perioden 1950—88 (det sista 1973). De nordligaste fynden av bålgetingen i Fennoskandien och Storbritannien följer juli-isotermen för 16° C och de flesta fynden i Finland är från ovanligt varma somrar. Förändringar i sommartemperaturen är möjligen den viktigaste orsaken till bålgetingens tillbakagång i norra Europa.

Forts. från sid. 160

vad avser behåring och färgteckning. Bestämningssdelarna i boken ger därför, enligt min mening, en alltför stabil bild av dessa karaktärer. Jag rekommenderar istället Douwes (1981, *Ent. Tidsskr.* 102:80—82) för svenska djur eller Nilsson & Douwes (1987, *Natur i Norr* 6:49—90) för norrlandska material.

Under rubriken fortplantning och utveckling behandlas i speciella delar av kapitel 2 bl a övervintring, svärmning, kastfunktion och dotterstacksbildning. Myrorernas sociala struktur och myrstatens organisation beskrivs i kapitel 3, kallat samhällsliv. Ett speciellt kapitel ägnas åt boets (stackens) betydelse, byggnation m m och myrorernas vägsystem samt dess betydelse avhandlas i kapitel 5. Myrorernas födoval har studerats länge, främst utnyttjandet av honungsdagg och skadeinsekter. I kapitel 6 beskrivs myrorernas födoval generellt men också hur födovalen påverkas av t ex temperatur.

Ekologi och utbredning behandlas i det 7:e kapitlet. Här vill jag påpeka att kartbilderna är mycket översiktliga och för Sverige torde en del tveksamheter förekomma, t ex den nordliga utbredningen av *F. rufa* och *F. polyctena*. Kartbilderna skulle också blivit bättre och mer lättolkade om författaren använt ett skuggmönster istället för som nu punkter. Kapitel 8 tar upp omvärldsfaktorernas, speciellt temperaturens och luftfuktighetens, betydelse för val av stackens placering samt myr-arternas utbredning.

Bokens andra huvudavdelning har titeln fysiologi och beteende. Först beskrivs sinnesorganen samt deras betydelse vid t ex orientering. I kapitel 10 tas även ortstrohet, aggressivitet, kemisk kommunikation m m upp. Det avslutande kapitlet behandlar myrorernas ämnesomsättning.

Den omfattande referenslistan omfattar 51 sidor med över 1100 referenser. Listan har en kraftig slagsida bakåt i tiden: 89% av referenserna är från före 1980 och endast 0,5% är publicerade efter 1985. Det måste dock ses som en fördel att verkets båda delar, tydligen, får separata referenslistor. Det finns också sak- och namnregister.

Boken är skriven med sedvanlig tysk noggrannhet. De olika delämnena blir väl genomgångna. Detaljrikedomen gör dock boken tungläst, vid läsning från pärm till pärm. Nu är nog inte detta författarens avsikt. Snarare fungerar boken bäst som uppslagsverk för specifika delar av myrorernas biologi, ekologi och beteende. Bokens "hierarkiska" uppbyggnad, där varje kapitel ofta börjar med ett mera allmänt avsnitt följt av mer detaljrika (specifika) avsnitt, gör den lämplig i detta avseende. Denna uppbyggnad tillsammans med riklig kapitel/avsnittsindelning samt ett omfattande sak- och artregister torde göra det lätt att hitta i boken.

Utän tvekan utgör boken ett unikt dokument över myrforskningen som för den "myr"-intresserade entomologen måste utgöra ett attraktivt verk. Även för den mera allmänintresserade entomologen, kanske speciellt ekologiskt inriktade, torde boken ha ett visst värde. Bokens kanske största nackdel (förutom priset på ca 700 kr) är språket, som för mig (ovan vid tyska språket) var tungt att läsa. Förhoppningsvis kommer boken i en engelsk version, vilket onekligen skulle öka tillgängligheten samt kanske ge den spridning boken förtjänar. Jag ser fram emot nästa del om myrorernas roll i skogsekosystemet, som kan bli ännu intressantare, åtminstone ur ett ekologiskt perspektiv.

Ola Atlegrim